

Polska jest ważnym producentem rolnym na rynku europejskim. Począwszy od akcesji do UE rolnicy konsekwentnie budują silną pozycję sektora. Dzięki wykorzystaniu środków z budżetu UE w ramach wspólnej polityki rolnej znacząco przyspieszyli procesy modernizacji i restrukturyzacji rolnictwa. Pomimo wzrostu kosztów produkcji powodowanego koniecznością spełniania surowych standardów działalności rolniczej w UE dochody rolników stale rosną. Wzrasta także wartość eksportu towarów rolno-spożywczych. W perspektywie finansowej 2021–2027 WPR ma inicjować praktyki korzystne dla klimatu i środowiska, a także kształtować społeczny wymiar rolnictwa.

Olga Olkowska

Polskie rolnictwo w nowej perspektywie finansowej UE 2021–2027

WPROWADZENIE

Polityka rolna Unii Europejskiej od dziesięcioleci jest jednym z priorytetów działań i wydatków budżetowych UE. Wspólna polityka rolna (WPR) wraz z wprowadzanymi w jej ramach kolejnymi perspektywami finansowymi¹ odzwierciedlają kształt i rolę europejskiego sektora rolnego w nieustannie zmieniającej się rzeczywistości społecznej, gospodarczej i przyrodniczej Europy. Z biegiem lat WPR odeszła od tradycyjnego wsparcia rynkowego na rzecz bardziej wyrafinowanej interwencji związanej ze zmieniającymi się uwarunkowaniami ma-

kroekonomicznymi i oczekiwaniami społeczeństwa². Niezmiennie ważne pozostaje zachowanie tradycyjnej roli gospodarstwa rolnego jako dostawcy żywności i dóbr publicznych. Wraz z upływem czasu polityce rolnej przypisuje się jednak coraz większą odpowiedzialność za środowisko naturalne i klimat. Ma ona być również gwarancją sprawiedliwego rozdysponowania wartości dodanej w łańcuchu dostaw poprzez tworzenie i rozwój branżowych organizacji producenckich czy wsparcie sprzedaży bezpośredniej, a także zachowania – zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju – bezpieczeństwa żywnościowego oraz bezpieczeństwa i jakości żywności.

Od 2007 r. WPR jest finansowana z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG), finansującego środki rynkowe, oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Ob-

¹ Wieloletnie ramy finansowe UE: I perspektywa finansowa – na lata 1988–1992 (Pakiet Delorsa I), II perspektywa finansowa – na lata 1993–1999 (Pakiet Delorsa II), III perspektywa finansowa – na lata 2000–2006 (Agenda 2000), IV perspektywa finansowa – na lata 2007–2013, V perspektywa finansowa – na lata 2014–2020, zob. A. Schwarz, *Multiannual financial framework. Fact Sheets on the European Union*, Brussels 2020.

² S. Stępień, A. Czyżewski, *Quo vadis Common Agricultural Policy of the European Union?*, „Management” 2019, vol. 23(2), s. 295–309.

szarów Wiejskich (EFRROW), przeznaczonego na programy rozwoju obszarów wiejskich. Zmierzają one w kierunku komplementarności dwóch jej filarów, tj. polityki rynkowej i strukturalnej.

PERSPEKTYWA FINANSOWA NA LATA 2021–2027 ORAZ INSTRUMENT UE NA RZECZ ODBUDOWY

Biała księga w sprawie przyszłości Europy przedstawiona przez Komisję Europejską w 2017 r. zapoczątkowała debatę na temat przyszłości Unii. Kolejne dokumenty, poświęcone kluczowym zagadnieniom dotyczącym przyszłego kształtu Europy, były podsumowaniem rozważań o jej finansach w obliczu rewolucji cyfrowej, globalizacji, zmian demograficznych, spójności społecznej, konwergencji gospodarczej i zmian klimatu³. Wskazano na konieczność konstrukcji przyszłego budżetu UE z uwzględnieniem takich wyzwań, jak migracje, bezpieczeństwo wewnętrzne, kontrola granic, walka z terroryzmem i obronność oraz inwestycje w obszary, które zapewnią siłę gospodarczą, zrównoważony rozwój, solidarność i bezpieczeństwo. W polityce rolnej skoncentrowano się na zwiększeniu podaży dóbr publicznych związanych z ochroną środowiska i działaniem w dziedzinie klimatu poprzez dostosowane i ukierunkowane wsparcie na poziomie regionów, jak również na zagwarantowaniu narzędzi zarządzania ryzykiem i innych mechanizmów rynkowych, by reagować na zagrożenia i nieoczekiwane niepożądane wydarzenia w sektorze.

Komisja przedstawiła w maju 2018 r. wnioski ustawodawcze dotyczące wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2021–2027⁴. Zaproponowano elastyczność finansową i zwiększenie środków m.in. na inwestycje w badania naukowe i innowacje, gospodarkę cyfrową, zarządzanie granicami, bezpieczeństwo, zwiększenie dobrobytu oraz zrównoważony rozwój. Szans na oszczędności i oczekiwane zwiększenie efektywności upatrywano w finansowaniu wspólnej polityki rolnej i polityki spójności. Nowy budżet miała cechować nowoczesność, prostota i elastyczność. Ponadto zaproponowano wzmocnienie ochrony budżetu UE poprzez powiązanie go z instrumentami należytego zarządzania finansami i efektywnego finansowania ze środków unijnych.

Negocjacje nowego wieloletniego budżetu Unii odbywały się w cieniu następstw kryzysu gospodarczego i finansowego minionej dekady. Dodatkowo brexit spowodował niższe wpłaty do budżetu – o ok. 13 mld euro rocznie⁵, a tym samym zmniejszone przyszłe wydatki państw członkowskich. Takie zjawiska, jak bezrobocie wśród młodzieży, migracja i napływ uchodźców, zmiana klimatu, klęski żywiołowe, degradacja środowiska, terroryzm i brak stabilności potęgowały potrzebę solidarnych działań na rzecz osiągnięcia ostatecznego porozumienia w sprawie WRF. Kryzys związany z pandemią COVID-19 postawił Europę przed wyzwaniem o niespotykanej dotąd skali i wymusił reakcję KE w kwestii ochrony zdrowia oraz zapobieżenia negatywnym skutkom gospodarczym. W tym celu przyszłe wieloletnie ramy finansowe połączono z nowym instrumentem Next Generation EU (NGEU)⁶, który wiąże się z konkretnymi działaniami Unii na rzecz odbudowy – w postaci dodatkowych pożyczek i dotacji.

Rada przyjęła 17 grudnia 2020 r. rozporządzenie określające wieloletnie ramy finansowe Unii na lata 2021–2027⁷. Zaplanowano długoterminowy budżet w wysokości 1 074,3 mld euro (w cenach z 2018 r.) oraz włączenie do niego Europejskiego Funduszu Rozwoju. Przy uwzględnieniu instrumentu odbudowy NGEU o wartości 750 mld euro Unia uzyskała środki w kwocie 1 824,3 mld euro (tab. 1) na wsparcie państw członkowskich po pandemii oraz realizację długoterminowych polityk. Na politykę rolną i morską przewidziano 350,4 mld euro, w tym 7,5 mld euro z NGEU. Najwięcej środków przeznaczono na I filar wspólnej polityki rolnej (EFRG) – 258,6 mld euro (prawie 74%). Fundusze na rozwój obszarów wiejskich (EFRROW) w ramach II filaru wynoszą 85,4 mld euro (w tym 7,5 mld euro z NGEU), co stanowi ponad 24% łącznej sumy tych zobowiązań, około 2% zaplanowano zaś na gospodarkę morską i rybołówstwo oraz inne wydatki. W porównaniu z poprzednią perspektywą finansową (2014–2020) środki zaplanowane na zobowiązania dotyczące WPR (z NGEU) są niższe o ponad 10%.

Tabela 1. Łączny budżet Unii Europejskiej w zobowiązaniach WRF na lata 2014–2020 i 2021–2027 oraz wydatki na WPR (w mld euro, w stałych cenach z 2018 r.)

Środki na zobowiązania	UE-27 2014–2020	UE-27 2021–2027
Środki na zobowiązania WRF	1082,2	1074,3
Next Generation EU	–	750,0
Łączne środki na zobowiązania UE	1082,2	1824,3
WPR filar I (EFRG)	286,1	258,6
WPR filar II (EFRROW)	96,7	77,9
Next Generation EU (na EFRROW)	–	7,5
Łączne środki na zobowiązania WPR	382,8	344,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.consilium.europa.eu/media/47567/mff-2021-2027_rev.pdf; <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/104/the-common-agricultural-policy-in-figures> [dostęp: 12 marca 2021 r.]

WSPÓLNA POLITYKA ROLNA W NOWEJ PERSPEKTYWIE FINANSOWEJ

Zmniejszenie funduszy na WPR w budżecie europejskim wiąże się z nowym modelem jej realizacji, który pociągnie za sobą daleko idące uproszczenie zasad dla rolników i administracji. W nowej perspektywie, pomimo zauważalnego ograniczenia wsparcia dla beneficjentów w ramach polityki rolnej, została utrzymana rola płatności bezpośrednich jako zasadniczego elementu tej polityki. Kierunkowa specyfika płatności bezpośrednich będzie stanowić część interwencji objętych krajowymi planami strategicznymi. Plany państw członkowskich będą musiały być spójne i przywoływać zasady zrównoważonego rozwoju zapisane w celach wspólnej polityki rolnej. Za wybór i zapewnienie najkorzystniejszych środków zaspokajania potrzeb mają odpowiadać członkowie UE, za ocenę skuteczności na podstawie wspólnego zestawu wskaźników rezultatu i monitorowanie odpowiedzialna zaś będzie Komisja. Wspólne cele, jakie zostały określone w nowej perspektywie w kontekście WPR, to zapewnienie godziwego dochodu, zwiększenie konkurencyjności oraz przywrócenie równowagi w łańcuchu żywnościowym poprzez m.in. wsparcie małych i średnich gospodarstw. Ponadto założono ambitne cele środowiskowe i klimatyczne, polegające na wsparciu działań rolników na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym, zachowania krajobrazu i różnorodności biologicznej. Zaproponowano nowy system warunkowości, uzależniający otrzymanie przez beneficjentów pełnego wsparcia od spełniania przez nich podstawowych norm dobrej

³ *Biała księga Komisji Europejskiej w sprawie przyszłości Europy i dokumenty otwierające debatę na temat UE-27 do roku 2025*, Komisja Europejska, 2017.

⁴ *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowoczesny budżet dla Unii, która chroni, wspiera i broni wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027*, COM(2018) 321 wersja ostateczna.

⁵ T. Dębowski, *Zmienność wieloletniego budżetu Unii Europejskiej – ujęcie retro- i prospektywne*, [w:] J. Sokołowski (red.), „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2018, nr 509, s. 59–69.

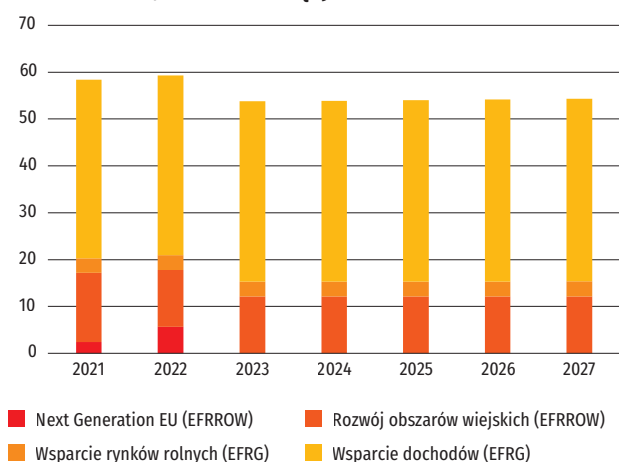
⁶ *Wniosek dotyczący Rozporządzenia Rady ustanawiającego Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie pandemii COVID-19*, COM(2020) 441 final/2.

⁷ Dz.U. L 433I z 22.12.2020, s. 11–22.

kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) oraz wymogów w zakresie zarządzania (SMR). Zwrócono także uwagę na takie istotne aspekty społeczne, jak wymiana pokoleniowa, rozwój obszarów wiejskich czy ochrona zdrowia oraz jakości i bezpieczeństwa żywności.

Data rozpoczęcia nowej WPR została przesunięta na 1 stycznia 2023 r. w związku z przedłużającymi się negocjacjami oraz koniecznością kontynuacji płatności na rzecz rolników i innych beneficjentów. Na mocy rozporządzenia przejściowego na lata 2021 i 2022⁸ rozszerzono przepisy obowiązujące w latach 2014–2020 w odniesieniu do WPR oraz uwzględniono nowe elementy, w szczególności dotyczące Zielonego Ładu oraz umożliwiające przejście do nowych planów strategicznych polityki rolnej. Środki na wsparcie z funduszy EFRG i EFRROW będą pochodzić z perspektywy finansowej na lata 2021–2027 (łącznie 1 210,9 mld euro w cenach bieżących). Z EFRG na zobowiązania zostanie przeznaczonych 291,1 mld euro, z czego 270 mld euro na systemy wsparcia dochodów, a pozostała część na wsparcie rynków rolnych. Kwota przydziału z EFRROW wynosi zaś 95,5 mld euro, łącznie ze wsparciem 8,1 mld euro z instrumentu odbudowy Next Generation EU. W ramach NGUE w 2021 r. dostępne będzie 2,4 mld euro, natomiast w 2022 r. – pozostałe 5,7 mld euro (rys. 1).

Rysunek 1. Alokacja środków WPR w latach 2021–2027 (w mld euro, w cenach bieżących)

Źródło: opracowanie na podstawie: Komisja Europejska, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_pl#eafrd [dostęp: 14 lipca 2021 r.]

Pod koniec czerwca br. unijni ministrowie rolnictwa osiągnęli wstępne porozumienie w sprawie unowocześnienia WPR. Przyjęty kompromis umożliwi m.in. transfer do 30% środków z II do I filaru, określenie górnej granicy wydatków środowiskowych w II filarze na poziomie nieprzekraczającym 35% (dodatkowo do limitu tych wydatków w 50% będzie wliczane wsparcie dla gospodarstw położonych na obszarach ONW), elastyczność w kwestii płatności redystrybucyjnej i płatności dla młodego rolnika, a także wprowadzenie definicji aktywnego rolnika eliminującej z systemu unijnej pomocy osoby nieprowadzące faktycznie działalności rolniczej. W odniesieniu do Polski wątpliwość może budzić m.in. obowiązkowe przeznaczenie odsetka gruntów ornych tylko na obszary nieprodukcyjne (norma GAEC 9) w celu poprawy bioróżnorodności oraz powiązanie wsparcia WPR z przestrzeganiem prawa pracy w ramach warunkowości społecznej.

POLSKI PLAN STRATEGICZNY WPR NA LATA 2021–2027

Pierwsze nieformalne rozmowy o przyszłym kształcie europejskiej wspólnej polityki rolnej odbyły się w 2016 r. Rada Ministrów, w ocze-

kiwaniu na szczegółowe propozycje rozwiązań oraz aktów prawnych ze strony Komisji, przyjęła w 2017 r. dokument *Wspólna Polityka Rolna po 2020 roku – polskie priorytety*⁹. Następnie KE w ramach zorganizowanego dialogu przedstawiła zalecenia dla Polski dotyczące planu strategicznego WPR¹⁰, które oparta na analizie aktualnej sytuacji i potrzeb rolnictwa w Polsce odnoszących się do konkretnych celów gospodarczych, środowiskowych i społecznych. Reforma WPR po okresie przejściowym, tj. dotycząca lat 2023–2027, oblige państwa członkowskie do sporządzenia planów strategicznych, w których odniosą się do całości instrumentarium polityki rolnej, obejmującego filar I i II (dotychczas był to wyłącznie filar II). Planowanie ma bazować na analizie SWOT sytuacji na wsi i w rolnictwie oraz na ocenie potrzeb¹¹. W przygotowanie projektu planu strategicznego WPR dla Polski¹² było zaangażowanych wiele krajowych instytucji, które opracowywały szczegółowe zagadnienia, zarówno na etapie identyfikacji potrzeb, ustalania priorytetów, jak i określania warunków realizacji poszczególnych interwencji. Kolejnym ważnym krokiem na drodze do sporządzenia ostatecznej wersji planu były konsultacje społeczne. Końcowym etapem będzie przekazanie Komisji (w drugiej połowie 2021 r.) zatwierdzonego planu krajowego oraz udział w negocjacjach.

Obiektywna identyfikacja potrzeb sektora rolnictwa i obszarów wiejskich oraz dobór wskaźników i instrumentów umożliwiających skuteczne osiągnięcie celów wspólnej polityki rolnej jest wiodącym wyzwaniem na przyszłość dla polskiej polityki rolnej¹³. W tym celu w 2019 r. Rada Ministrów przyjęła *Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*¹⁴, określającą kluczowe kierunki rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2030 r. oraz wskazującą właściwego adresata interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i unijnych. Zidentyfikowano cele szczegółowe WPR i przeprowadzono analizy SWOT dla każdego z nich oraz dokonano priorytetyzacji potrzeb w odniesieniu do możliwości efektywnego wykorzystania budżetu. Po analizie wskazano pięć najważniejszych potrzeb, które powinny być realizowane ze środków WPR na lata 2023–2027:

- 1. Dochodowe rolnictwo** – skoncentrowane na poprawie konkurencyjności poprzez innowacje, automatyzację, cyfryzację, skracanie łańcuchów dostaw oraz zrównoważoną poprawę produktywności; rozwój działalności okołorolniczej, pomoc dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, kooperacja między rolnikami oraz upowszechnienie instrumentów zarządzania ryzykiem.
- 2. Ochrona środowiska i klimatu** – ograniczanie skutków zjawisk klimatycznych i katastrof, budowanie świadomości rolników i stosowanie korzystnych dla środowiska praktyk, retencjonowanie wody, zmniejszanie emisji gazów cieplarnianych, poprawa efektywności energetycznej oraz OZE.
- 3. Bezpieczeństwo żywności** – zrównoważone stosowanie antybiotyków, nawozów i środków ochrony roślin, zapewnienie dobrostanu zwierząt, ochrona zasobów genetycznych oraz wsparcie krajowych technologii produkcji pasz; promocja rolnictwa ekologicznego, sys-

⁹ *Wspólna Polityka Rolna po 2020 roku – polskie priorytety*, MRiRW, 16 maja 2017 r.

¹⁰ *Dokument roboczy Służb Komisji: Zalecenie Komisji dla Polski w sprawie planu strategicznego WPR, towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Zalecenia dla państw członkowskich w sprawie ich planów strategicznych dotyczących wspólnej polityki rolnej*, SWD/2020/389 final.

¹¹ B. Wieliczko, A. Kurdyś-Kujawska, *Mechanizmy i impulsy fiskalne oddziaływające na rozwój wsi i rolnictwa*, IERiGŻ-PIB, 2018.

¹² *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej*, MRiRW, grudzień 2020.

¹³ A. Wąs, A. Malak-Rawlikowska, E. Majewski, *Nowy model funkcjonowania Wspólnej Polityki Rolnej UE po roku 2020 – wyzwania dla Polski*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2018, vol. 357(4), s. 33–59.

¹⁴ M.P. z 2019, poz. 1150.

⁸ Dz.U. L 437 z 28.12.2020, s. 1–29.

■ Tabela 2. Środki w budżecie UE na WPR dla Polski w latach 2021–2027 (w mln euro, w cenach bieżących)

	Lata budżetowe							WRF
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2021–2027
EFRG	3 003,9	3 035,1	3 066,3	3 097,4	3 128,6	3 159,8	3 191,0	21 682,1
EFRRROW	1 612,0	1 320,0	1 320,0	1 320,0	1 320,0	1 320,0	1 320,0	9 532,1
NGEU	279,5	665,2	–	–	–	–	–	944,7
Razem	4 895,4	5 020,3	4 386,3	4 417,4	4 448,6	4 479,8	4 511,0	32 158,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: The EU's 2021–2027 long-term budget & NextGenerationEU, UE, 2021, s. 62–67.

temów jakości żywności, informacji o produktach oraz przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności.

4. Żywnotne obszary wiejskie – aktywizacja mieszkańców, pomoc osobom z grup wykluczonych społecznie, tworzenie miejsc pracy, rozwój usług na rzecz rolnictwa oraz przedsiębiorczości.

5. Wymiana wiedzy i innowacji – usprawnianie systemów wymiany wiedzy, podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności rolników, a także kompleksowe wsparcie doradztwa rolniczego.

WPR ma istotne znaczenie dla dalszego rozwoju polskiego rolnictwa. Wsparcie finansowe ze środków europejskich, w tym głównie z dopłat bezpośrednich, w dużym stopniu przyczynia się do wzrostu dochodów rolników. W 2019 r. wskaźnik dochodu produkcji rolniczej na roczną jednostkę pracy wzrósł o 4,6% w odniesieniu do roku poprzedniego i o 39,9% w stosunku do roku 2010¹⁵. Wartość produkcji rolnej w 2019 r. wyniosła 26,4 mld EUR i była wyższa o 5,1% niż w 2018 r. Wzrosły zarówno wartość produkcji roślinnej – o 7,3%, jak i zwierzęcej – o 3,4%¹⁶.

Środki na wspólną politykę rolną, wynoszące 386 600 mln euro (w cenach bieżących), których źródłem są dwa fundusze: EFRG – 291 089 mln EUR i EFRRROW – 87 441 mln euro oraz instrument odbudowy służący pomocy w sprostaniu wyzwaniom związanym z pandemią COVID-19 – 8 070 mln euro, zostały rozdzielone między państwa członkowskie. Polsce w ramach EFRG przyznano na lata 2021–2027 21 682 mln euro, tj. 7,4% ogółu funduszu. Po Francji (54 815 mln euro), Hiszpanii (37 422 mln euro), Niemczech (34 706 mln euro) i Włoszech (27 945 mln euro) jest ona piątym beneficjentem tego funduszu. Ponadto Polska jest trzecim beneficjentem EFRRROW, z którego pozyskała kwotę 9 532 mln euro (10,9% wszystkich środków), a więc największą po Francji (10 539 mln euro) i Włoszech (9 748 mln euro), oraz największym beneficjentem instrumentu odbudowy Next Generation EU, z którego otrzyma 944,7 mln euro, tj. 11,7% ogółu środków. Około 30% tego funduszu (279,5 mln euro) będzie dostępne w 2021 r., a pozostałe 70% (665,2 mln euro) –

w 2022 r. (tab. 2). Nowe ramy WPR przewidują dalszą konwergencję poziomu płatności bezpośrednich między państwami członkowskimi.

PODSUMOWANIE

Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 zostały przyjęte pod koniec grudnia 2020 r., a poziom finansowania pozwolił na wzmocnienie priorytetów we wszystkich obszarach polityki Unii. Tradycyjnie znaczące środki zostały zabezpieczone na zobowiązania w zakresie polityki spójności, a także wspólnej polityki rolnej, które po modernizacji mają przyczynić się do odbudowy gospodarczej Europy. Na skutek kryzysu związanego z pandemią COVID-19 ustanowiono tymczasowy instrument na rzecz odbudowy – Next Generation UE i zwiększono budżet o 750 mld euro.

Wśród priorytetów WPR po 2020 r. znalazły się działania w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianie klimatu, ukierunkowane wsparcie badań naukowych, innowacji i doradztwa. Aby zwiększyć skuteczność polityki rolnej, przyjęto nowy model jej realizacji, który ma zapewnić lepsze osiągnięcie celów UE – jego podstawą są planowanie strategiczne, interwencje i wspólne wskaźniki realizacji tych celów. Zrównoważony i konkurencyjny sektor rolnictwa może wnieść istotny wkład do Europejskiego Zielonego Ładu, zwłaszcza w kontekście strategii „od pola do stołu” i strategii ochrony różnorodności biologicznej. W odniesieniu do rolnictwa koncepcja zrównoważonego rozwoju zakłada dążenie do poprawy warunków życia ludności i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, przy jednoczesnym nienaruszaniu specyficznych zasobów wsi, takich jak środowisko naturalne, krajobraz i dziedzictwo kulturowe, lecz – jak wynika z badań – warunkiem koniecznym takiego rozwoju staje się dążenie do sytuacji, w której dochody i jakość życia rolników oraz innych mieszkańców wsi są porównywalne do tych uzyskiwanych w sektorach pozarolniczych. Istotne jest, by beneficjentem zmian była możliwie szeroka grupa producentów rolnych, co wymaga sprawiedliwego podziału wartości dodanej¹⁷.

¹⁵ Dane Eurostat: Economic accounts for agriculture – agricultural income, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/aact_eaa06/default/table?lang=en [dostęp: 9 lipca 2021 r.].

¹⁶ E. Cook, *Agriculture, forestry and fishery statistics*, Eurostat, 2020, s. 206–207.

¹⁷ S. Stępień, M. Guth, K. Smędzik-Ambroży, *Rola wspólnej polityki rolnej w kreowaniu dochodów gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej w kontekście zrównoważenia ekonomiczno-społecznego*, „Problemy Rolnictwa Światowego” 2018, t. 18(XXXIII), z. 3, s. 295–305.

Dr Olga Olkowska – specjalista ds. systemu gospodarczego BAS

Wydawca:

Projekt graficzny:

Redakcja:

Kontakt:

Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu służy eksperckim wsparciem posłom i organom Sejmu. „INFOS” w zwięzłej formie podejmuje aktualne zagadnienia istotne dla polskiego społeczeństwa i gospodarki.

Poglądy autora wyrażone w artykule nie mogą być utożsamiane ze stanowiskiem Biura Analiz Sejmowych.

Wydawnictwo Sejmowe dla Biura Analiz Sejmowych

ul. Zagórna 3 · 00-441 Warszawa · tel. 22 694 17 27 · faks 22 694 10 05 · www.bas.sejm.gov.pl

Bogdan Żukowski

Jolanta Adamiec · Szymon Bachrynowski · Natalia Firlej (sekretarz redakcji) · Leszek Graniszewski · Mirosław Gwiazdowicz · Daniela Kupis (sekretarz redakcji) · Konrad Kuszel · Justyna Osiecka-Chojnacka · Jarosław Szymanek (redaktor naczelny)

tel. 22 694 17 55 · 22 694 17 34; e-mail: natalia.firlej@sejm.gov.pl · daniela.kupis@sejm.gov.pl

Artykuł został udostępniony na licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL).